

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ РЕГЛАМЕНТУ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОАКТИВІВ (MICA) ЯК ПЕРЕДУМОВА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄДИНИЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦИФРОВИЙ РИНОК

Івасенко Максим Володимирович

*аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет*

Фролов Сергій Михайлович

*доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет*

Корнієнко Наталія

*магістр,
Сумський національний аграрний університет*

Стратегічний курс України на вступ до Європейського Союзу вимагає повної гармонізації фінансового законодавства, зокрема у секторі цифрових активів. Актуальність дослідження зумовлена протиріччям між високим технологічним потенціалом вітчизняного фінтех-сектору та застарілістю правових механізмів його регулювання. Імплементация Регламенту MiCA [1] розглядається не лише як механізм виконання євроінтеграційних зобов'язань, але і як інструмент доступу до ринку з капіталізацією та аудиторією у 450 мільйонів споживачів, що критично важливо для відновлення національної економіки.

Особливої уваги потребує аналіз реального стану ринку, який останнім часом розвивається випереджальними темпами. Віртуальні активи стали невід'ємним елементом фінансової системи, виконуючи функції засобу збереження вартості та інструменту міжнародних розрахунків [2]. Проте, фіксація обсягу криптоагрегату Mк на рівні понад 5% від агрегату M1 у 2024 році сигналізує про формування неконтрольованого сегменту грошової пропозиції. Це ставить перед державою завдання знайти баланс між стимулюванням інновацій та впровадженням жорстких норм MiCA для нівелювання ризиків неконтрольованого обігу віртуальних активів [3].

Регламент MiCA (Regulation on Markets in Crypto-Assets), прийнятий 31 травня 2023 року, є наріжним каменем стратегії цифрових фінансів ЄС. Його архітектура базується на принципі «технологічної нейтральності» та підході «однакові дії, однакові ризики, однакові правила». Це означає, що регулювання застосовується до економічної суті активу, а не до технології його створення (DLT).

Основні цілі MiCA [2]:

1. Заміна фрагментованих національних режимів (наприклад, VASP у Франції чи Німеччині) єдиним зводом правил (Single Rulebook).

2. Встановлення жорстких вимог до розкриття інформації (White Paper), права на викуп (redemption rights) та розгляду скарг.

3. Спеціальний нагляд за «значущими» (significant) стейблкоїнами, які можуть загрожувати монетарному суверенітету єврозони.

4. Створення безпечного середовища для розвитку DLT-технологій без ризику регуляторного арбітражу.

МіСА запроваджує трирівневу класифікацію активів, яка визначає рівень регуляторного навантаження. Така таксономія є критично важливою для розуміння майбутньої структури українського ринку. ARTs (Asset-Referenced Tokens) – це криптоактиви, які прагнуть підтримувати стабільну вартість шляхом прив'язки до кошика валют, товарів, інших криптоактивів або їх комбінації. Ця категорія охоплює такі проекти, як колишній Libra/Diem. EMTs (Electronic Money Tokens) – це цифрові сурогати фіатних валют (наприклад, USDC, USDT, EURC), прив'язані до однієї офіційної валюти. Вони фактично є електронними грошима на блокчейні. До останньої категорії відносяться інші криптоактиви.

МіСА свідомо виключає зі своєї сфери дії справді унікальні та не взаємозамінні токени (NFT), а також повністю децентралізовані фінансові протоколи (DeFi), де відсутній центральний посередник. Однак, Єврокомісія залишає за собою право переглянути ці винятки у майбутньому, особливо якщо NFT почнуть масово використовуватися як інвестиційні інструменти (дробіння NFT) [2].

Стан правового регулювання віртуальних активів в Україні характеризується правовою колізією між «мертвим» законом та «живим» ринком.

Прийнятий 17 лютого 2022 року Закон № 2074-IX мав стати проривом, але так і не запрацював. Його набуття чинності було відкладено до прийняття змін до Податкового кодексу. Критичний аналіз показує, що Закон 2074-IX концептуально застарів ще до моменту реалізації [3]:

- Використовує поняття «віртуальний актив» (Virtual Asset), що відповідає стандартам FATF, але не узгоджується з терміном “Crypto-Asset” у МіСА.

- Поділ на забезпечені та незабезпечені активи є спрощеним і не відображає складної структури ART/EMT.

- Створення нового регулятора (НКРРВА) або розподіл повноважень, передбачений законом, не відповідає архітектурі нагляду ЄС (EBA/ESMA).

Проект Закону № 10225-д [4], розроблений НКЦПФР за підтримки міжнародних донорів (USAID, МВФ), має на меті повну імплементацію

MiCA. Цей документ пропонує радикальне перезавантаження правового поля.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз регуляторних режимів

Критерій	Закон № 2074-IX	Законопроект № 10225-д (MiCA-aligned)	MiCA (ЄС)
Визначення	Віртуальний актив (нематеріальне благо)	Віртуальний актив (цифрове вираження вартості)	Crypto-asset
Класифікація	Забезпечені / Незабезпечені	ART, EMT, Інші ВА	ART, EMT, Other Crypto-assets
Регулятор	НКЦПФР + НБУ	НКЦПФР (основний) + НБУ (банківські ВА/EMT)	NCA + EBA/ESMA
Статус активу	Об'єкт цивільних прав	Цифрова річ / Фін. інструмент	Фін. інструмент / E-money
Оподаткування	Не визначено (відкладено)	18% + 5% (інвестиційний прибуток)	Залежить від країни-члена
Вимоги до капіталу	Фіксовані суми у гривні	Від 50 тис. до 350 тис. євро (еквівалент)	50k - 350k EUR / % від резервів

1. Чітке розмежування токенів електронних грошей (що підпадають під сферу НБУ) та інших активів (сфера НКЦПФР).

2. Пропонується модель оподаткування інвестиційного прибутку (різниця між ціною продажу та купівлі) за ставкою 18% ПДФО + 5% військовий збір. Варто зазначити, що індустрія (представлена Мінцифрою) пропонує пільгову ставку 5% на перехідний період для збереження конкурентоспроможності юрисдикції.

3. Впровадження жорстких вимог до авторизації CASP, включаючи перевірку ділової репутації, структури власності та походження коштів.

Висновки. Практична імплементація MiCA в Україні вимагає розбудови інституційної спроможності за моделлю “Twin Peaks” (подвійного нагляду). Розподіл повноважень між НКЦПФР (ринкова поведінка) та НБУ (пруденційний нагляд) є критично необхідним компромісом. Це дозволяє НБУ мінімізувати ризики «криптодоларизації» та неконтрольованого обігу стейблкоїнів (EMT), що загрожують монетарному суверенітету, тоді як НКЦПФР забезпечує розвиток ринку [5, 6]. Стратегічною метою цієї архітектури є не лише внутрішня безпека, а й отримання статусу «еквівалентності» регулювання з боку ЄС. Це дозволить українським постачальникам послуг (CASP) отримати спрощений доступ до європейського ринку в рамках режиму взаємодії з

третіми країнами, фактично реалізуючи механізм «паспортизації» ще до повноправного членства в ЄС [7; 8].

З метою забезпечення ефективної інтеграції пропонується комплекс першочергових заходів:

1. Прийняти проект Закону № 10225-д, передбачивши перехідний період (3–5 років) із пільговою ставкою оподаткування для запобігання відтоку капіталу в «сірі» юрисдикції.

2. Розробити пакет підзаконних актів (Technical Standards), повністю синхронізованих з регуляторними технічними стандартами (RTS) європейських регуляторів ESMA та ЕВА.

3. Використати можливості програми ЄС «Цифрова Європа» для фінансування та технічної інтеграції українських реєстрів віртуальних активів із загальноєвропейськими системами нагляду.

4. Стратегічна комунікація: Запровадити механізм попередніх консультацій з учасниками ринку для роз'яснення нових вимог фінмоніторингу, що дозволить уникнути тінізації активів перед набранням чинності нових правил.

Список використаних джерел:

1. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. *Official Journal of the European Union*, L 150/40.

2. ESMA. (2024). Final Report: Draft technical standards specifying certain requirements of the Markets in Crypto Assets Regulation (MiCA). European Securities and Markets Authority.

3. Sergiy A. Influence of cryptocurrencies and the mica regulation on money supply in ukraine: a comparative approach based on m0–m3 aggregates. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*. 2025. Vol. 2 (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.47-1>

4. Верховна Рада України. (2025). *Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні № 10225-д*.

5. Воєводіна Г. І., Волошин Ю. О. Правова природа віртуальних активів на ринках ЄС: глибокий аналіз регулювання MiCA. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Вип. 31 (1). С. 126–140. DOI: <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2023-31-1-126>.

6. Мухін, В. А. Перспективи та виклики впровадження регулювання ринків криптоактивів (MiCA) в Україні. *Право та інновації*. 2025. Вип. 1(49). С. 118–123. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-1\(49\)-15](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-1(49)-15)

7. Сидоренко, В., & Дутов, М. (2025). International Legal Approaches to the Legal Status of Virtual Assets: Challenges for Ukrainian Legislation. *Social Development: Economic and Legal Issues*, (6). DOI: 10.70651/3083-6018/2025.6.07.

8. Serhiy Frolov, Maksym Ivasenko, Mariia Dykha, Iryna Shalyhina, Vladyslav Hrabar and Veronika Fenyves (2024). Interaction between decentralized financial services and the traditional banking system: A comparative analysis. *Banks and Bank Systems*, 19 (2), 53–74. doi:10.21511/bbs.19(2).2024.05